

آیین همسایگی و ملاحظات فراموش شده

سایه‌ات مستدام همسایه!

■ حسین سروقامت*

در جهان امروز سبک زندگی (Lifestyle) بسیار مهم شمرده می‌شود؛ مجموعه‌ای از منش‌های ذاتی ما و همچنین روش‌هایی که برای ادامه حیات برگزیده‌ایم. بحث سبک زندگی در بسیاری از سخنان رهبر فرزانه و از جمله بیانیه گام دوم انقلاب مطرح شده و مورد توجه قرار گرفته است. ایشان در مهر ۱۳۹۱ در

■ همسایگان و ملاحظات فراموش شده

توجه به یک امر مهم برای نسل جوان ما که چشم باز کرده و خود را محصور در زندگی ماشینی جدید دیده، بسیار ضروری است و آن اینکه گذشتگان ما در دهه‌های پیشین چه مواردی را درباره همسایگان خود رعایت می‌کردند که تنها به بخش کوچکی از آنها اشاره می‌کنم؟

بررسی این موارد مقدم است بر بیان اینکه چرا ما در روابط همسایگی ملاحظات و رعایت‌های لازم را نمی‌کنیم.

این اقدامات فهرست بلند بالایی را تشکیل می‌دهند که من تنها به بخش کوچکی از آنها اشاره می‌کنم.

دوستانی که به دهه‌های گذشته تعلق دارند، به خوبی می‌دانند که اگر همسایه تازم‌ای وارد محله‌ای می‌شد، سایر همسایگان با فرستادن سینی چای، ظرف میوه و گاهی با بشقاب غذایی از او استقبال می‌کردند.

متعارف بود که افراد در مراسم عزّا و عروسی و... خانه خود را در اختیار همسایه قرار دهند.

گاهی همسایگان پولی روی هم می گذاشتند و برای سلامتی یکدیگر گوشتفندی قربانی می‌کردند و گوشت آن را میان خود و نیازمندان تقسیم می‌کردند.

اگر میدان میوه و تره بار می‌رفتند، برای همسایگان خود نیز خرید می‌کردند.

گاهی به خاطر صمیمیت و رفاقتی که در میان بود و همچنین رعایت صرفه جویی در رفت‌وآمدها از یک وسیله نقلیه استفاده می‌کردند.

اگر همسایه‌ای گرفتار می‌شد، سایر همسایگان در رفع گرفتاری وی کوشیده، به‌او کمک می‌کردند.

گاهی به اقتضای ضرورت فرزند خردسال همسایه را نگه می‌داشتند تا وی بتواند با خیال آسوده به کارهای خویش رسیدگی کند.

اگر همسایه‌ای مریض می‌شد، به عیادت او می‌رفتند. اگر از دنیا می‌رفت، در کارها و فعالیت‌های خانواده‌اش شریک می‌شدند و حتی تا سه روز غذای خانواده عزادار را تأمین می‌کردند.

هنگام سفر خانه‌های خویش را به یکدیگر می‌سپردند تا هم مراقب آن باشند و هم گلدان‌ها را آب دهند.

سبک ارتباط

اگر جلوی در خانه خویش را آب و چارو می‌کردند،

همسایه خویش نیز از این کار دریغ نمی‌کردند.

این موارد و جز اینها بخشی از آدابی بود که همسایگان نسبت به یکدیگر رعایت می‌کردند. آدابی که متأسفانه با شرایط زندگی جدید آهسته‌آهسته از میان ما کوچ کرده و رخت برسته است.

■ عوامل بی‌مبالاتی در روابط همسایگی

اکنون با تأکید بر آیین استوار همسایه داری در اسلام اجازه دهید در کنکاشی مختصر به پنج عامل مشخص اشاره کنم که مبنای بی‌مبالاتی ما در روابط همسایگی هستند.

عواملی که اگر بر طرف شوند، امید می‌رود همسایگان به دوستانی مبدل شوند که در بسیاری از موارد همچون خویشان و عزیزان نقش ایفا کرده، غم غربت و اندوه از چهره همسایگان پاک کنند.

۱- از توصیه‌های اولیای دین، در باره همسایگان غافلیم و اگر هم نکاتی اندک می‌دانیم، حاضر نیستیم به آنها جامه عمل بپوشیم.

از شما می‌پرسم آیا آنچنان که حضرت صدیقه طاهره(س) در دعای شبانه خوداذعان می‌فرماید که: «الجار، ثم الدار»؛ ما نیز همسایه را بر خود مقدم می‌داریم؟

آیا طبق فرمایش رسول خدا(ص) همسایه را چنان به خود نزدیک می‌دانیم که از ما ِ مارت ببرد؟

آیا براساس فرموده بزرگان دین ساکنان چهل خانه درباره خویش را همسایه می‌شمیریم و حاضریم آداب همسایگی را رعایت کنیم؟

درباره همه آنان به جا آوریم؟

و یا همچون رسول گرامی اسلام باور داریم که اگر کسی سیر بخوابد و همسایه او گرسنه باشد، از جرّگه دین خدا خارج است؟

اذعان می‌کنید که این ملاحظات را یا نشنیده‌ایم، یا قلیاً باور نداریم؟

۲- اصول و قواعد همسایگی را نمی‌دانیم و از آداب همسایه‌داری چندان مطلع نیستیم. آموزش این آداب باید سرلوحه کار ما قرار گرفته، نسل به نسل و سینه به سینه از معلمان به شاگردان و از والدین به فرزندان منتقل شود. متأسفانه امروز در مدارس و خانه‌های ما جایی بحث و

گفت‌وگو پیرامون این مباحث جدّاً خالی است.

همین جابد نیست به نکته مهمی اشاره کنم که لازم است در کشور ما بیشتر مورد توجه قرار گیرد. یکی از اساتید دانشگاه برای نگارنده تعریف می‌کرد که در دوره جوانی بنا داشته به عنوان پیک در یک پیتزا فروشی در امریکا مشغول به کار شود. وی می‌گفت وقتی توافق‌های اولیه برای به کار گیری من انجام شد، مدیر رستوران جزوهای ۱۵۰ صفحه‌ای در اختیار من قرار داد و گفت که آن را مطالعه کرده و در آزمون ورودی رستوران شرکت کنم.

من با تعجب گفتم آزمون جزوهای فقطور برای یک شغل ساده؟ مدیر رستوران توضیح داد که ما برای همه اتفاقات احتمالی راهکارهایی پیش‌بینی کرده‌ایم که پیک رستوران باید از آنها مطلع باشد.

دوستان! من دارم از ماجرای آموزشی حکایت می‌کنم که حدود ۳۰سال پیش در امریکا اتفاق افتاده، اما متأسفانه هنوز هم به این صورت در کشور ما نهاده‌ینه نشده است.

۳- گاه و بگاه از دایره انصاف خارج می‌شویم و باور نداریم آنچه را که باید درباره خود ببینندیم، درباره همسایه خویش نیز پسندیده و اگر چیزی را برای خود سزاوار نمی‌دانیم، برای وی نیز سزاوار ندانیم.

مفهومی که در روانشناسی از آن به عنوان «امپاتی» یاد می‌شود. امپاتی به مفهوم همدلی یا خود را به جای دیگران قرار دادن است؛ نگاه کردن به دنیا از دریچه چشم دیگران، که لازمه درک منطق آنان است.

خود را جای همسر، معلم، شاگرد، فروشنده، خریدار و همسایه خود بگذارید. آیا طرف مقابلتان را دوست دارید؟ اگر پدر یا مادر هستید خود را جای فرزندان بگذارید. آیا چنین والدینی را می‌پسندید؟

افزایش توانایی امپاتی از تباط‌های صمیمانه‌تری را با دیگران رقم می‌زند و می‌تواند تا حدود زیادی مشکلات فردی و اجتماعی را که از عدم درک متقابل ناشی می‌شود، حل و فصل کند.

۴- آیا کمال اعتداز و پوزش اگر ترجیده خاطر نمی‌شوید، قدری نیز خودخواهیم. نشانه آن همین ضرب‌المثل معروف «چهار دیواری...اختیاری!» است. تاکنون چند بار باد به

سبک زندگی

سبک زندگی ۸۸۴۹۸۴۷۱

د

آیا آنچنان که حضرت صدیقه طاهره در دعای شبانه خوداذعان می‌فرماید که: «الجار، ثم الدار»؛ ما نیز همسایه را بر خود مقدم می‌داریم؟ آیا طبق فرمایش رسول خدا همسایه را چنان به خود نزدیک می‌دانیم که از ما ِ مارت ببرد؟ آیا براساس فرموده بزرگان دین ساکنان چهل خانه درباره خویش را همسایه می‌شمیریم و حاضریم آداب همسایگی را درباره همه آنان به جا آوریم؟ و یا همچون رسول گرامی اسلام باور داریم که اگر کسی سیر بخوابد و همسایه او گرسنه باشد، از جرّگه دین خدا خارج است؟

جمع پرشور جوانان خراسان شمالی سؤالات مهمی را در این خصوص مطرح نموده، آسیب شناسی آنها را خواستار شدند. در پاسخ به این مطالبه اساسی هر هفته یکی از این سؤالات را مطرح نموده، به بررسی پاسخ خواهیم پرداخت. پیش از این ۱۱سؤال را مورد طرح و بررسی قرار دادیم و در مطلب امروز به پرسش دوازدهم می‌پردازیم. چرا در روابط همسایگی مان رعایت‌های لازم را نمی‌کنیم؟

غیغب انداخته، این عبارت ناروا را به کار برده و به ناحق بر آن پای فشرده‌ایم؟

از شما می‌پرسم آیا خودخواه نیست؛ کسی که بالکن خانه‌اش را مشرف بر خانه همسایه ساخته، در حالی که هیچ محمل شرعی و قانونی برای این کار ندارد. کسی که به بهانه آب دادن یاغچه خانه خویش به دیوار همسایه آسیب می‌رساند کسی که خانه‌ای را به عنوان محل سکونت اختیار کرده، اما در آن کارگاهی پر سر و صدا دست و پا می‌کند.

اینها و ده‌ها نمونه دیگر نمایانگر آن است که ما اغلب فقط خودمان را می‌فکیم؛ دوست نداریم آزادی ما جایی برای اعمال آزادی دیگران باقی بگذارد!

۵- مسئولیت‌شناس نیستیم. بی‌تردید مسئولیت‌شناسی، مراعات حقوق هموع، شناسایی حریم دیگران و در یک کلمه باور قلبی به قیامت، اتفاقی است که اگر در زندگی هر کسی رخ دهد، آن زندگی را باغ بهشت می‌کند. شاگردان علامه طباطبایی به خاطر دارند که وقتی از استاد خود پرسیدند که چرا باران که نشانه رحمت واسعه الهی است، در اروپا بیش از کشورهای اسلامی می‌بارد؛ ایشان به چه نکته نغز و ارزشمندی اشاره کردند: «به خاطر رعایت حقوق ممنوع!»

بگذاریم! اکنون که شرایط دنیای جدید، خود را به ما تحمیل کرده و پیوند همسایگان را از یکدیگر بریده است، به نیست ما پیشقراول برخی سن‌ها در همسایه داری شویم.

■ سایه همسایه یا بشیم

همسایگان خود را بشناسیم و در حد ضرورت از اوضاع و احوال آنان باخبر باشیم. حد و حدود یکدیگر را نگه داریم. باب رفت‌وآمد را با یکدیگر باز نموده و مهرورزی را با هم تجربه کنیم. گاهی برخی ملزومات خانه‌رای آنکه احساس ننگ و عار کنیم، از هم‌قرض بگیریم. شبنشینی‌های خوادگی را به ویژه با همسایگانی که با ما سازگارزند، برقرار کنیم و بسیاری از کارهای دیگری که علاقه و پیوند همسایگان را بیشتر و انس آنان را با یکدیگر قزوقن تر

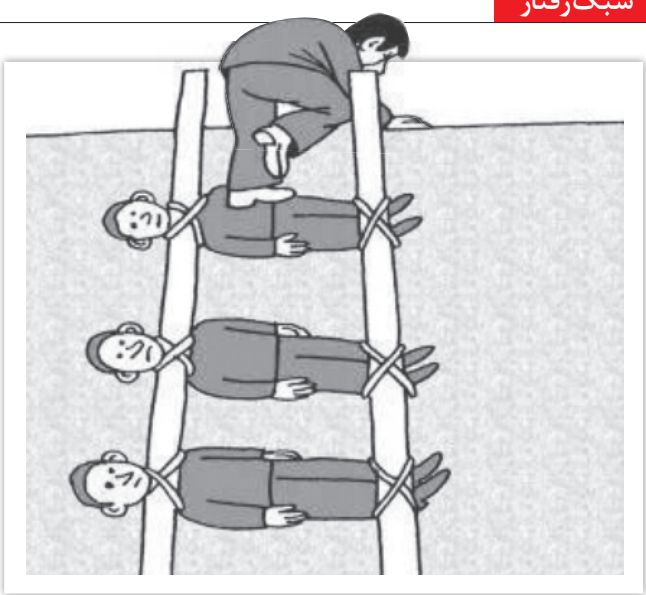
می‌کند.

■ عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

غیر از سلب آرامش فردی از اطرافیان مان، شرایط اختلاف و از هم گسستن رابطه را نیز فراهم کنیم. افکار و دنیای پاک، همان لوح سفیدی است که عده‌ای با دخالت‌های خود سعی در سیاه کردن آن می‌کنند. عده‌ای مانند افراد معناد، دزد و... به جای نجات دادن خودشان از این دایره سیاه، سعی می‌کنند به دنیای پاک دیگران وارد شوند و سرزمین سفید آنها را هم سراسر سیاه کنند.

مراقب مرزهای دایره سفید خود باشیم، چراکه هر لحظه در معرض بمباران آسیب‌های اجتماعی است. زندگی ما پر از این دایره‌های رنگی بارنگ‌های مختلف و متنوع است. حریم اشخاص با توجه به شدت و حساسیت موضوع تشکیل می‌شود و وارد نشدن به آنها از آن دست مواردی است که همه باید آن را جدی گرفته و به آن توجه کنند. مسائل شخصی، خانوادگی، کاری، روابط، احساسات، تصمیم‌گیری‌ها و... اینها از مواردی است تا زمانی که خود فرد تقاضای کمک نکند حق ورود به آنها را نداریم. به سادگی با رعایت این مسئله متوجه احساس امنیت و آسودگی خاطر آن فرد خواهیم شد. پس کمی در رابطه با اهمیت وجود دایره‌های شخصی افراد تأمل کنیم و به حریم‌های خصوصی دیگران و اطرافیان خود احترام بگذاریم.

سبک رفتار

چرا در روابط اجتماعی حقوق یکدیگر را نادیده می‌گیریم؟

حقوق ما زیر پای دیگران

■ زهرا هنربخش*

انسان‌ها برای پیشبرد اهداف و نیازهای خود و ادامه حیات ناگزیر هستند که در اجتماع زندگی کرده و مناسبات جمعی داشته باشند. روابط اجتماعی یک اصل انکارناپذیر در جهان هستنی است که علاوه بر فواید و مزایایی که دارد می‌تواند منشأ تعارضات و اختلافاتی نیز میان انسان‌ها شود. غالباً هیچ انسانی با انسان دیگر از نظر اخلاق و رفتار و نوع شخصیت کاملاً مشابه نیست و همین می‌تواند زمینه ساز بروز مشکلات و اختلافات شود. همه انسان‌ها دوست دارند مورد احترام دیگران واقع شوند و حقوق فردی و اجتماعی‌شان در جامعه و از سوی دیگر افراد رعایت شود، اما آیا برای رسیدن به این خواسته مهم متقابل تلاشی صورت می‌گیرد؟!

از روی خودخواهی به طرق گوناگون و نامشروع انجام می‌دهند، سبب پامال کردن حقوق دیگران می‌شود و جامعه را دچار بی‌اعتمادی، ظلم و ستم در حق دیگران، خیانت و عدم رعایت حقوق افراد می‌نماید. به راستی چرا افراد به حقوق یکدیگر احترام نمی‌گذارند؟

فرض کنید در یک صف طولیل ایستاده‌اید تا خرید کنید. به یک‌باره فردی تازه از راه می‌رسد و به جلوی صف می‌رود، تا زودتر خرید کند. شما چه حسی پیدا می‌کنید؟

همه افراد و قشنان گران بهاست. چه خانمی که خانه‌دار است و در صف ایستاده چه شخصی که دکتر یا مهندس است.

هیچ‌کس نسبت به دیگری خاص‌تر و مهم‌تر نیست که تصور کند می‌تواند به این دلیل حقوق بشناسد. همانا بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خداوند با تقواترین شمایند. همانا خدا کاملاً دانا و آگاه‌است.»

با توجه به آیه ذکر شده در قرآن کریم که در خصوص تشکیل قبایل، گروه‌ها و اجتماعات می‌باشد و تأکید بر تقوای الهی دارد، بهترین انسان‌ها در نزد خداوند متعال انسان‌های با تقوا و با فضیلت می‌باشند و هیچ‌کس را بر دیگری برتری نیست مگر در تقوا...!

هدف خداوند از خلقت بشر رسیدن به کمال می‌باشد و انسان‌ها باید برای رسیدن به این مهم در مناسبات خود حقوق دیگران را رعایت نمایند، بدین‌گونه می‌توانند در متقابل از دیگران و خودخواهی نمایند تا مورد لطف و رحمت الهی قرار گیرند، به همین دلیل هم از نظر اسلام و هم از منظر ساختار طبیعی اسان‌ها باید زندگی اجتماعی و گروهی داشته باشند، زندگی انسان در کوچک‌ترین شکل آن که خانواده است و بزرگ‌ترین آن که محله، شهر، کشور و حتی جهان می‌باشد نیازمند روابط و تعاملات گروهی و همکاری‌های جمعی است تا بتوانند در کنار یکدیگر نیازهای مختلف خود را تأمین کنند.

پیامبر گرامی اسلام در حدیثی می‌فرماید:«کلکم راع و کلکم مسؤول عن زعیته- همه شما در برابر مردم مسئول هستید». برخی از افراد به واسطه منفعت‌طلبی و سودجویی خود رفتارهایی را بروز می‌دهند که آنان را از مسیری که خداوند مشخص کرده و به آن رهنمون فرموده دور می‌سازد.

دروغ گویی، تهمت، افترا، دزدی، تکبر، حرص، طمع و بسیاری صفات ناشایست دیگر که بعضاً برخی افراد به خاطر رسیدن به منافع شخصی و

د

فرض کنید در یک صف طولیل ایستاده‌اید تا خرید کنید. به

یک‌باره فردی تازه از راه می‌رسد و به جلوی صف می‌رود، تا زودتر خرید کند. شما چه حسی پیدا می‌کنید؟! همه افراد و قششان گران بهاست. چه خانمی که خانه‌دار است و

در صف ایستاده چه شخصی که دکتر یا مهندس است، هیچ‌کس نسبت به دیگری خاص‌تر و مهم‌تر نیست که تصور کند می‌تواند به این دلیل حقوق دیگران را زیر پا بگذارد تا خودش راحت‌تر و سرب‌تر کارش انجام شود

* پژوهشگر و کارشناس ارشد حقوق